

Diderichsen: I lovforslaget samles fire love til én, hvilket teknisk set er et fremskridt. Først og fremmest må der dog lægges vægt på, at lovforslaget er et fremskridt, fordi det anlægger et fælles syn på åndssvage og andre som mennesker med samme værdighed og bestemmelsesret over deres egne legemer.

Man har siden 1934 klaret sig med en lov, hvorefter myndighederne havde ret til at gennemtvunge sterilisation af åndssvage uden den pågældendes eget ønske eller samtykke — dog har direkte tvang vel aldrig været anvendt — medens man for alle andre fra 1935 har haft en anden lov, hvorefter det kun i særlige tilfælde kan tillades, at personer, der ønsker det, kan blive steriliseret.

Lovgivningen har således i mere end 30 år trukket et skel mellem én slags mennesker, som anses for uværdige til at formere sig, og andre, hvis værdighed ikke er blevet draget i tvivl. Herom kan siges, at et sådant skel ikke med rimelighed kan baseres på et i alle måder usikkert kriterium som intelligens, allerede af den grund at det er vanskeligt at definere begrebet; der findes alle mulige afskygninger og overgange fra det unormale til det normale. Det væsentlige er, at det er i strid med en liberal retsorden og den menneskelige værdighed, som vi her i landet håber på og vil leve efter, og at man derved altså drager et forkert skel mellem mennesker — hvis man overhovedet skal drage sådanne skel.

Ud fra denne begrundelse kan det kritiseres, at det faktisk har varet så længe, før dette lovforslag blev fremsat. I den nye lov vedrørende åndssvage af 1959 blev det direkte bestemt, at sterilisationsloven skulle revideres i 1964-65. Det blev under afventning af udvalgsbetænkningen udskudt til senest 1966-67; men udvalgsbetænkningen kom i midten af 1964, og derfor kan man nok undre sig over, at lovforslaget først er fremkommet nu i sidste øjeblik.

Sterilisation er, som det af flere eksperter er fastslået i betænkningen, ikke blot et spørgsmål om at få børn eller ikke få børn, men et alvorligt indgreb, der kan være ledsaget af såvel legemlige som navnlig psykiske konsekvenser. At kastration er et alvorligt indgreb, behøver ingen nærmere begrundelse; det er derfor på tide, at det

fastslås, at sådanne indgreb må være en frivillig sag for alle, et spørgsmål, hvor voksne mennesker må have selvbestemmelsesret over deres egen person. Det kan være rimeligt at give råd, under forudsætning af at rådet er godt set ud fra modtagerens synspunkt, men det er utilbørligt og uværdigt at presse, endstige tvinge et andet menneske til at lade sig underkaste et sådant indgreb. Selv om direkte tvang i sterilisationssager ikke har været benyttet, bør en bestemmelse af denne art ikke findes i lovgivningen. Noget tilsvarende gælder bestemmelsen om tvangskastration, om hvilken det bedste, der kan siges, formentlig er, at den aldrig har været anvendt.

Med hensyn til at lægge pres på en person for at få den pågældende til at lade sig sterilisere må det for så vidt beklages, at udvalget i sin betænkning kan fastslå, at der også efter den nye åndssvage lov er mulighed for at betinge udskrivning af forsorgen af en forudgående sterilisation, og at der således, som udvalget udtaler, fortsat er mulighed for indirekte at øve et vist pres mod patienten for at formå denne til at søge sig steriliseret. Det er imidlertid vanskeligt — det skal indrømmes — at lave bestemmelser, der hindrer, at der i visse tilfælde kan øves et sådant pres, og det kan jo i alt fald ikke gøres inden for det her foreliggende lovforslags rammer; men man kan da udtrykke ønsket om, at dette pres udøves, efterhånden må blive indskrænket og i alt fald begrænset til de rene undtagelsestilfælde.

I denne forbindelse bør måske nævnes det pres, der efter ægteskabsloven kan lægges på alle åndssvage, idet selv lettere åndssvage strengt taget skal søge om tilladelse til at indgå legalt ægteskab, jfr. ægteskabslovens § 10, og denne tilladelse kan gøres betinget af sterilisation. Denne bestemmelse, som næppe kan medføre noget godt, og som synes at have, om jeg så må sige, samme racehygiejniske baggrund fra 1930-erne som sterilisationsloven af 1934, bør snarest muligt tages op til revision.

Hvad det foreliggende lovforslag angår, bifalder vi i liberalt centrum, at det går så langt som vel i øjeblikket muligt i frivillighedens princip og endda i visse tilfælde, hvor det drejer sig om særlig værgeløse — jfr. § 9, stk. 2 — kræver en værgeløse til at un-